

IX. Epilog: termodynamické meze architektury

Tento text je součástí otevřeného analytického seriálu Poznámky k fungování současného systému a je předložen ke korekci – odborné i laické.

Závěrečný díl zasazuje celý seriál do rámce nevratnosti, entropie a práce a klade otázku, zda je současná architektura schopna dlouhodobého učení.

Obsah

IX. Epilog: termodynamické meze architektury.....	1
Představme si byt. Čistý, uklizený, obyvatelný.....	1
Entropie není metafora, ale účet.....	1
Fiat architektura a odložený úklid.....	1
Odložený úklid a „královské“ zisky.....	2
Cena odkladu.....	2
Závěrečné hodnocení.....	2
Epilog.....	3
Poznámka k dalším dílům seriálu.....	3

Představme si byt. Čistý, uklizený, obyvatelný.

Zamkneme jej a odejdeme.

Vrátíme se za rok.

Byt nebude ve stejném stavu.

Prach, vlhkost, poruchy, drobné degradace – i bez zásahu člověka.

Ne proto, že by se „něco pokazilo“, ale proto, že:

v uzavřeném systému roste entropie.

A teď zásadní otázka:

Kolik práce je potřeba, aby byl byt znovu v původním stavu a funkční?

A ještě důležitější:

Je ta práce stejná, pokud byl byt jednoduchý,

nebo pokud byl přeplněný věcmi, mechanismy, obchvaty a improvizacemi?

Entropie není metafora, ale účet

Každý systém spotřebovává energii, vytváří ztráty, akumuluje chyby.

Rozdíl není v tom, **zda** se to děje, ale:

jak rychle a kdo to musí a umí uklízet.

Systémy, které potlačují zpětnou vazbu, odkládají důsledky, a chrání rozhodující aktéry před nejistotou, neodstraňují entropii.

Jen ji **přesouvají do budoucnosti.**

Fiat architektura a odložený úklid

Fiat architektura je v tomto smyslu:

- architekturou odkladu,
- architekturou zpoždění,
- architekturou přenesení práce.

Dluh, úrok, zisk, peníze, administrativní proxy –
to vše jsou způsoby, jak:

neuklízet teď a doufat, že to uklidí někdo jiný.

Často někdo, kdo:

- se ještě nenarodil,
- nerozhodoval,
- a neměl možnost volby.

Odložený úklid a „královské“ zisky

Přesunutí úklidu do budoucnosti zároveň vysvětluje, proč v přítomnosti mohou vznikat mimořádné, až „královské“ zisky.

Tyto zisky nejsou odměnou za odstranění problémů, ale za jejich **odklad**.

Čím déle se práce neudělá:

- tím menší jsou okamžité náklady,
- tím vyšší je krátkodobý zisk,
- a tím větší účet čeká v budoucnosti.

Zisk zde není signálem efektivity,
ale **cenou za to, že úklid byl odložen na jiné.**

Extrémní zisky nejsou důkazem zdraví systému, ale míry, v jaké se mu dařilo odkládat práci na budoucnost.

Zisk roste úměrně s množstvím práce, která nebyla vykonána.

Cena odkladu

Čím déle se úklid odkládá:

- tím více energie je pak potřeba,
- tím větší je chaos,
- tím méně možností nápravy zbývá.

Až systému nezbývá než uklidit:

- nebude rozhodovat účetnictví,
- nebude rozhodovat ideologie,
- ale **množství práce, kterou je nutné vykonat.**

Závěrečné hodnocení

To, že systém nějak „funguje“, nic nedokazuje ani nevyvrací.

Tento seriál nebyl o tom, zda je systém spravedlivý. Ani o tom, zda „funguje“.

Byl o otázce:

Je systém navržen tak, aby se musel učit z vlastních chyb?

Systém, který ruší odpovědnost, přesouvá nejistotu dolů, a odkládá střet se skutečností, se učit nejen nemusí, on **se učit nesmí**.

Entropie se nedá oklamat, dá se jen zaplatit.

Otázkou je pouze kdo, kdy a kolik práce to bude stát.

Epilog

Tím je seriál **uzavřen**.

Není řešením.

Poznámka na okraj (nikoli návod):

Cesta ven nevede skrze dokonalejší architekturu, ale skrze:

- návrat zpětné vazby k těm, kdo rozhodují,
- přenos nejistoty zpět nahoru, nikoli dolů,
- zkracování časového zpoždění mezi rozhodnutím a důsledkem,
- jednoduchost místo obcházení,
- a ochotu uklízet dřív, než se „byt“ zaplní „věcmi“.

Všechno ostatní jsou jen jiné způsoby, jak úklid znovu odložit.

Změna nezačíná lepším plánem, ale tím, že se „úklid“ přestane odkládat.

Systém se mění ve chvíli, kdy se náklady odkladu stanou vyšší než náklady „úklidu“.

Poznámka k dalším dílům seriálu

Tento text je součástí otevřeného analytického seriálu *Poznámky k fungování současného systému*. Jednotlivé díly seriálu zkoumají běžně používané pojmy ekonomické a společenské reality jako možné nositele skrytých asymetrií a mechanismů, které mohou zakrývat (kamuflovat) strukturální povahu systémových problémů.

Aktuální verze všech souvisejících dokumentů jsou dostupné na:

<https://www.jetoonas.cz/poznamky-k-fungovani-soucasneho-systemu/>

